6
11-b

6
9 M
23

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

11 - a - 2

6-11-6

Digitized by Google

Digitized by Google

ERYCI PVTEANI

IVVENTVTIS BELGICAE LAVDATIO:

IN QVA

Melioris NATVRÆ & DISCIPLINÆ Imago.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LOVANII,
Ex Officinâ GERARDI RIVII.
cIↄ. Iↄc. VII.

AMPL.^MO ET NOBIL.^MO VIRO

D. IOANNI RICHARDOTO,

CONSILII PRINCIPVM SANCTIORIS

PRÆSIDI,

DOMINO ET PATRONO MEO.

ROMA

MERITÒ ſic te appello Ampliſsime & Nobil.^me PRAESES; cui etiam ſine beneficio obſtrictus ſim, iſtâ Dignitate, Virtute, & pænè Divinitate viro:quid,cùm amœnioris hanc Genii ſedem debeam, & tranquillum Muſarum munus? Longinquus à Patriâ, à meis, pænè à meipſo, & divulſus eram, alibi Civis & Profeſſor, alienâ benignitate: hîc me eſſe, imò vivere voluiſti, & à PRINCIPE Decretum, ab ORDINIBVS Stipendium impetraſti, poſtquàm eſſe & docere immaturo fato deſierat, Vir æternæ memoriæ

IVSTVS LIPSIVS, quem Belgam Patria, ego Doctorem glorior: illa delicium, ego exemplum, omnis Elegantiæ, Doctrinæ, Virtutis. Sic igitur ADSCRIPTIVVS venio, inermis in armati locum, heu! extincti. Venio? imò veni, & in Togatâ hac Militiâ gerere rem cœpi, auſpicio bonæ Suadæ. Dixi publicè, IVVENTVTEM LAVDAVI, id eſt animavi ad honeſta. hoc quidquid eſt libri ad te mitto; tuæque SENECTVTI, Iuventutis noſtræ Laudes ſacratum eo.. Nonne ſic decuit? vel Argumenti cauſſâ. LAVDATIO eſt, Laudes ſunt; & ad eum properant, qui unus laudatiſsimus inter Laudatos. vel Ætatis cauſſâ. LAVDATIO IVVENTVTIS eſt; & Canis hæc honorem debet, è ſanctiſsimo Lycurgi præcepto. Etenim venerabilis omnis Senectus: tua magis, quia amœna viridiſque, non Medeæ, ſed Virtutis ope; quia robuſta, & impoſitum Reip. onus recto Conſilio ſuſtinet. Longùm ſuſtineat! & diuturnum te Atlantem publicæ Virtutes habeant, Muſæ Herculem,

culem, ego Dominum ac Patronum! Accedit etiam, quòd Romano more, Principem ſibi,id eſt PRAESIDEM hæc IVVENTVS poſcebat, quem Senatus & Senectus habent. Hæc IVVENTVS, non Iuventus; moribus cenſenda,non annis,& in ipſo flore matura. Nam profectò, cùm rectè calculum pono, vocabulo deceptus ſum, & IVVENTVTEM quam laudo Senectus eſt, gravis antè virtute quàm ætate. imò tuam quam dico Senectutem Iuventus eſt: tu verò non tralaticio honore Princeps Iuventutis, hîc quoque PRAESES. O bonam! ô ſalutarem curam, in omnem Reipub. partem oculos flectere, cenſere omnem ætatem. Anni divitiæ, nō unius Horæ ſunt: à ſemine ſegetem Agricola orditur. Et ſemen ætatis IVVENTVS eſt: ſi non ſceleribus, periculis certè obnoxia, cùm indulgenter habetur. Filios bonos nō ſoli Parentes faciunt; ſed Magiſtratus quoque & Rectores Patriæ, ſi inſtar Parentum. Imò Filios bonos ſoli Parentes faciunt, ſi non tantùm Parentes; ſi Magiſtratus imaginem aliquam ſumunt, & quos ge-

 nuerunt

nuerunt non minùs Lege quàm Amore ſtringunt. Sed hîc ferè peccatur ; ideóque publicâ curâ opus & inſpectione. quam tuã eſſe agnoſcimus publicè & gaudemus. Hactenus igitur Iuvenes noſtros laudo, ut Iuvenes ſe cogitent , & evaſuros aliquando in Senes . Arbor cùm promittit fructum, amœna eſt; cùm profert, utilis . Naſcimur, adoleſcimus , juveneſcimus , ut tamdem ore animoque firmi ſimus , ſive in Reſpub. ſive in Familiâ Patres : iſtîc civium, hîc liberorum . Mens cùm maturuit ; venerabilis eſt; languido & effœto demùm corpore viget. In arbore, quam dixi , exemplum cernimus : folia vieta & caduca , cùm, pulſâ cruditate, Autumni purpuram poma induunt, ac miteſcunt. Hæc ultima anni , imò ætatis maturitas , & ſimul venuſtas : Sed tua , in omni ætate ; qui illud Auguſti ſecurâ voce pronuncies: *Audite Juvenes Senem , quem Senes Juvenem audiverunt* . Hi verò audiunt , & Laudes omnes ſuas ad te ferunt, quas ego hoc potiſsimùm fine ſcripſi, imò Dixi, ut ferrent.

Aliam

Aliam etiam cauſſam jungo. Sternere viam Scriptioni ad Sereniſsimum PRINCIPEM volui, velut proximo gradu: à te ad ipſum ire, & quem nuper affatu veneratus ſum, ſtili quoque cultu adorare; cui vocem vultumque meum probavi tamquàm Lipſianum, animum pariter atque ingenium inſinuare. Hoc utroque malim LIPSIVS eſſe, ne beneficâ Naturæ ſive lege, ſive ſorte acceptam tanti Viri imaginem degenere vitâ aut Munere maculem. In Vibio & Publicio Pompeius ille Magnus olim ſpectatus eſt, in ingenuo & libertino, ampliſsimus civis feliciſsimus imperator: ſed quàm diſsimili mente & fortunâ! Ego tamen & mente aliquam LIPSI velut umbram, & fortunâ referam; ſic me SERENISSIMVS noſter reſpiciat. Mente, quia Munere; imò mente, quam formaſſe, firmaſſe, & velut ſuam reddidiſſe LIPSIVS ipſe ſcribit. ô mellita, ô paternâ verba, & quorum lubet meminiſſe! *Non negabis*, inquit, *mi Puteane, ſi non ſevimus hanc arborem, tamen rigauimus,*

 putavi-

putavimus ; *& in parte fecimus qualem alii mirantur, & ipſa eſſe gaudet*. Fortunâ etiam, quia vitâ; imò fortunâ, quam hactenùs Lipſianam mihi fuiſſe, magnus ille Princeps & Heros FONTANVS ſæpiùs admiratus eſt, ideoque Benignitate ſuâ produxit; & è ſuo in Patriæ ſinum me remiſit, doctorum Iuventutem, quam LIPSIVS nuper docuit; ſcripturum, ad quæ LIPSIVS præivit. Sed nunc gratiam Principi illi dico, à quo miſſus ſum: Noſtro, à quo vocatus; tibi quoque Ampliſsime Domine, qui apud utrumque illum negotium hoc egiſti; tam ſeriò, quaſi publicum; tam libenter, quaſi tuum: quippe qui publica omnia, tamquàm tua habes. Itaque, cape hoc munus, hanc LAVDATIONEM, quam publicam etiam facio, vt quâ accepi beneficium agnoviſſe videar. Liber eſt, in navi, equo, aut vehiculo conceptus, in diverſoriis ſcriptus, in itinere abſolutus; faciliùs neſcio, an feliciùs. Patriæ Genius adfuit, ſtilumque flexit per amœniſsima hæc vireta Laudum.

Quaſi

Quaſi unius ſimpliciſque viæ imperfe-
cta amœnitas, mente & calamo peregri-
natus ſum, non ſine Muſis. Hæ comites,
hæ duces; & ad ipſum Tutelæ tuæ li-
men, quod ornare Auſpicali iſtâ Scripti-
one debui, & tuo nomine Scriptionem.
Te ornare, me verò armare, ſi quis fortè
novum Civem, tamquàm Peregrinum
cenſeret. Laudavi IVVENTVTEM: ſed
non ſine periculo iſtiuſmodi adfectus,
cùm magnæ virtutes memorantur. Tum
hoc quoque vereor, ne quæ Belgis tri-
bui, ceteris quis detracta putet. Apagè,
maligni ſchematis dicam: hanc evadam.
Laudavi meos, alienos non contempſi.
Quomodò enim? & inter hoſce Diſci-
plinâ aliqui mei ſunt, boni ſunt, tamquàm
Belgæ. Si non laudo, tamen amo, & il-
lud velim, ſi occaſio invitet. Haut ſteri-
les labores mei & anni apud Inſubres fuê-
re. Laudare poſſum quos docui; imò,
quorum auſpicio docui, Loco & Præmio
honeſto. Vtrumque deſerui, ſed Patro-
nos non deſerui, Illuſtriſsimos Præſides,

MAINOL-

MAINOLDVM, PVTEANVM, POLVM: nec Amicos, SACCVM, SEPTALIVM, SILVATICVM. Adfectus hæret: animo, non albo, magna illa nomina, & cara illa nomina inſcripſi; inter quæ ſuaviſſimus ille meus IOANNES TVBATIVS, fide, modeſtiâ, probitate clarus. Belga eſt, doctus eſt; cur talem civem, talem virum Patria non habet? cur non Lovanium talem Doctorem? ego Collegam? Ex re Academiæ & Iuventutis ſit. O vocetur, veniatque! ô individuam mecum vitam agat, ſine quo pænè non vivo! Deus faciet, mi TVBATI, & hæc utriuſque reſpiciet vota, VT IVNGAMVR. Nam tui ſimilem ubi reperiam? iſtis moribus, iſto candore, iſtâ mente? Audite Belgæ: Senes mihi omnis Iuventus promittat, non TVBATIOS: Amicos omnis tellus, non TVBATIOS. Numeret, quos iactat ævum, virorum eximios: inter paucos, & velut ipſas

Thebarum portas, vel divitis oſtia Nili,

ille erit quem dixi. Sed tu ſupra paucos

Ampliſ-

Ampliſsime & Nobiliſsime PRAESES, quem collecto nunc animo alloquor, munuſculo veneror, & felicem ac longævum eſſe voveo, ut tales Artes Virtuteſque omnes ſint quas foves. Lovanii, in Muſéo Lipſiano. III. Eid. Aprilis, ∞. IↃC. VII.

Magnæ VIRTVTIS *tuæ*,
PRVDENTIAE,
DIGNITATIS,
Verus Cultor

ERYCIVS PVTEANVS.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

Hæc quæ damus, Lector, jucundi & ſimul ardui Muneris Libamenta ſunt. nec ſcio an ſic æſtimã-da. Iucundi; quia Belgas docere jucundum eſt. ardui; quia poſt ſummum illum, &

—— πάντα ἀριδείκετον ἀνδρῶν,

I. Lipsivm, hoc verò arduum. Fas ſit loqui. Litterarum velut Numen illud Nomen: velut Sacrarium illud Auditorium, nullius deinceps vice aut voce profanandum, Certè non meâ; & in laborem tanti Viri, non locum ſucceſſiſſe dicar: magnus ſatis laudatusque, ſi cum Nannio & Cornelio cenſebor. Clauſiſſe etiam Lipſianæ Scholæ limina videntur mœſtiſsimæ Muſæ; ut nova, aut potiùs dicam vetera illa Nanniana & Corneliana reſerarent. Nam hæc jacebant, imò ſordebant temporum vitio, hominum vitio. (cogor dicere;) & ruinis ſuis pænè obrutus, pænè ſepultus Loci Genius Auctorem Bvslidivm invocabat. At verò vano tùm quidem voto. Vetus illa nobiliſque Scholæ Trilingvis facula, Sole lucente, ſplendere non potuit: loquente Lipsio *Buſlidianæ Linguæ* obmutuêre. Stellæ noctis ſatellites ſunt: ſed noctem Ille occaſu ſuo fecit, ſuperſtites Muſas velut ſtellas reliquit. Sic igitur, cùm jam *Græciſſare* in vetteri ſede Mercurius cœperat, Præſide Reverendo & Conſultiſsimo Viro Hadriano Baexio, etiam in ſolum ſoliumque ſuum Latinitas reſtituta. Breviter dicam: hîc docere cœpi (ſit labori merces) & veteres revocare artes,

Per quas Latinum nomen, & Italæ
Crevère vires, famaque.

Cœpi inquam, & his Auſpiciis, quæ vides. Ivventvtis Belgicæ Lavdatio eſt, & imaginem *melioris Naturæ atque Diſciplinæ* repræſentat. Tu qui Belga, tuam cenſe; qui non Belga, redde. In omnem Iuventutem hæ dotes cadunt, ſi coluntur; hæ laudes, ſi æſtimantur: etſi initia à Parentibus & Præceptoribus ſunt. Ego

—— quid mens ritè, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub Penetralibus
Poſſit,

velut in exemplo oſtendere conatus ſum. Te ſequi, & ſalvere iubeo, mi Lector, & conatibus meis favere.

CLARISSIMO VIRO

ERYCIO PVTEANO

I. C.^to^, CIVI, ET PATRICIO

ROMANO,

REGIO APVD INSVBRES

HISTORIOGRAPHO,

APVD GRVDIOS POST MORTEM

AETERNI LIPSI

LATINÆ LINGVÆ ET HISTORIARVM

PROFESSORI.

ADESTE Nymphæ Pallade nobiles
Grudiæ, Auſtriorum & Belgicæ ocelluli,
LIPSI Camœnæ vos amœnæ,
Vrbis & Orbis adeſte Muſæ.
Magnum Deorum delicium & Virûm,
Jlle vetuſtæ Myſta grauis Stoæ,
Jecur Suadæ, cor Mineruæ,
Et Charitum, triplicîſque Trigæ
Periit: & atrâ forfice ſtamina
Recîſa vitæ. ô funera! ô fœnora!
Periit? præivit, Mensque cælo,
Poſtuma fama ſolo perennis.
En deinde LIPSI Miles ab areâ,
Et LIPSIANA clarus adoreâ,

Et

Et LIPSIANAE *Hæres Coronæ:*
Invideant videantque Parcæ.
Phœnix hic à Phœnice, Togæque Onix
AVRELIANAE *maximus aureæ:*
Teſtis PALATINAE *Palæſtræ*
Italici Genius Lycæi.
Sol hic ab illo Sole, Togæ decor
Hic LIPSIANAE *maximus aureæ:*
Diatribæ teſtes Mineruæ,
Et Grudii Genius Lycæi.
Nuper Triformis Roſtra Fori frequens
Stipans Iuventus vidit & illices
Manus, & emendas amandas
Eloquii Veneres Lacæni.
Ad cariores has Charites, & ad
Venuſtiores has Veneres ſalit
Cor & mamilla, & vi aureæque
Pondere Mens trahitur cathenæ.
Heus alpha Mundi Roma Sago & Togâ,
Pala orbis & tu Belgica, LIPSIVM
Tuum requiris? Vis perempti
Ora, ſtilumque videre LIPSI?
I, PVTEANI *viſe. Stilum capis?*
Ne tange; tracta. hunc adſpicis? inſpice:
Eſt alter hic puro ſuperſtes
Pectore LIPSIVS, *ore, more.*

Vtrum-

Digitized by Google

Vtrumque ſumptâ ſi videas togâ;
Vter duorum LIPSIVS *ambigas;*
Certeſque Plautini iocoſo
Mercurij Soſiæque more.
Gaudete Nymphæ Pallade nobiles
Grudiæ, Auſtriorum & Belgicæ ocelluli,
Phœbi medullæ Vos Ephœbi,
Corque iecurque favete LIPSI.

BALTHASARIS COLLEMI
MAGNORAMI
PIVS
IN MORTVVM ET VIVENTEM
LIPSIVM
AFFECTVS.

Digitized by Google

EIVSDEM

ANAGRAMMA.

ERICIVS PVTEANVS:

E CVRA IVSTI PENVS.

1 4 6 2 14 3 9 7 10 5 8 11 13 14 15

Eſt Penus, *&* Puteus PVTEANVS. *quiſquis es audi.*
Viſne dapes lautas, puraque mella? feres.
Hunc Puteum, *hancq;* Penum *pete, in hac Bellaria* LIPSI.
Lautiùs hinc comedes, puriùs inde bibes.

ERYCI PVTEANI

IVVENTVTIS BELGICÆ LAVDATIO:

IN QVA

Melioris NATVRAE *&* DISCIPLINAE *Imago.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

NEMO tam compoſito aut ſevero mentis habitu,

Muſarum ANTISTITES,

Muſarum ALVMNI,

ut Conſtantiam illam Sapientis ex formulâ tueatur. Homines ſumus, non ſcopuli; & alliſione rerum fortuitarum movemur. Etenim in omni vitâ fluctus ſunt, & adſtrepentes adfectuum auræ. Rigemus aut diffluimus mortales, ad quemcumque rerum adſpectum. Res proſperæ ac ſerenæ? gaudio peccat animus: adverſæ & fuſcæ? dolore. Confuſâ quaſi temperie pectoris, aut frigore corripimur, cùm ſe Fortuna ſubduxit; aut æſtu, cùm adfulſit. Vtroque hoc adfectu (hominem me quoque profiteor) in novo hoc munere circumfuſus, trepidantis, & ſimul geſtientis vocis initium

formo. Commoveri enim & quati animum ſentio, hinc lætitiæ ſenſu, quòd in magni æternique viri IVSTI LIPSI veſtigia poſitus, dicendi docendique honorem uſurpem: iſthinc mœſtitiæ, quòd in extincti. Quippe tam adfligit obitus viri, quem diurnare oportuit, ne quis ſuccederet; quàm delectat ſucceſsio (ſi tamen hæc ſucceſsio eſt) cùm adoptare Philologiæ Interpretem Sereniſsimi PRINCIPES, Ampliſsimique ORDINES voluerint; ut in Diſcipulo jam docere videretur qui obiit. Sic igitur, neque indulgere doloris voto licet, auſpicali muneris pompæ intento; neque ex ſententiâ auſpicari munus, renovatâ ægritudine ſaucio. Sed in hac jam pugnâ vincet, aut arcebit dolorem lætitiæ incrementum, ne quod coivit Academiæ vulnus, præpoſteræ pietatis culpâ recrudeſcat. Ad publicam faciem meam componam, dum in publico; reverſurus ad meam, cùm liberum adfectum quies & ſolitudo admittent. Vt cæli imaginem quiſque ſumit, nubilo nunc animo, nunc ſereno: ſic ego Scholæ. Itaque cùm, pulſâ nuperi mœroris nube, facies urbis & Academiæ niteat, & ab ingenti luctu ſudum ſit, leni orationis

aurâ

aurâ renaſcentem Muſarum amœnitatem mulcere, in veteri Muſarum hoc loco, conabor; &, ut ſupereſſe videatur qui obiit, in Iuventute complecti LIPSIVM, ut me viciſsim Iuventus. Publicus ille ingeniorum formator fuit, id eſt parens, Geniumque morum in vos ô IVVENES, docendo transfudit. Vt Parens in Liberis: ſic in Diſcipulis Magiſter, poſtquàm vixit, vivit. Itaque, ſi Diſcipuli; Liberi quoque eſtis, imò ſupereſtis, eidem & Magiſtro & Parenti. Inter utrumque ingens ſimilitudo & velut paritas. Hic ut Filios, ſic ille Diſcipulos habet. Filii boni Patri Diſcipuli ſunt; Diſcipuli boni Magiſtro Filii. Malè Filios Pater genuit, niſi educet ac erudiat; & Diſcipulos adoptare ſibi in Filios Magiſter videtur, quos docet. Sic, vero verbo, Patres, primi Filiorum Magiſtri ſunt; Magiſtri, ſecundi Patres. Quid ergò eſt? Amiſiſtis LIPSIVM, id eſt virum, quem inſtaurare ne ipſa quidem Natura poſsit: ſed tamen exprimitis. Imò habetis LIPSIVM: & ſic, tanti nominis famâ corruſcante, ingenii mei facula accenſa, ſterili radio laborere neceſſum eſt. Lucet ille: audebo ſublu-

cere: præceſsit ille, audebo ſequi. neque ideò fugienda via, quòd imparia veſtigia erunt: quamquàm minutioribus, veniam ad metam. Anteceſſores ſe minores habuit, ut & ſucceſſores haberet: & tamen poſt tantum virum docere non famæ tantùm dixerim præmium, ſed felicitatis. Alius aliquis poſt me, & ex hoc numero, in hoc loco, ut NANNI VALERIQVE exemplo relinquam Diſcipulos qui doceant. Ego profectò alieno profectu univerſum laboris mei pretium metiar; & bonus Profeſſor ero, ſi qui me audient boni, imò quia boni. Præclara hæc veſtra ô IVVENES, in contracto vocis compendio Laus; ſed mea felicitas, quòd Laudare poſsim, quos Docere aggredior, priuſquàm Doceam. unde nec Docere ſuſtineo, niſi priùs Laudem: etſi Laudare non poſſum, niſi unà Doceam. Recenſendi *Mores*, deſcribenda *Jndoles*, *Pudor*, *Modeſtia*, *Induſtria*, *Docilitas*, reliquæque illæ felicium ingeniorum dotes, quibus Honor applaudit. Exemplum promitur, cùm Encomium; boniſque in rebus LAVDATIO ceu Monitio eſt. Vt qui caſtigat pravum ruentis animi impetum, prodeſt: ita qui honeſtũ illum, & ſe erigentis,

tis, ſtimulat. nec minori fructu virtutes extuleris, quàm vitia repreſſeris: cùm facere boni haveant quæ Laudantur, mali trepident. Vos ſi boni, Laude digni; nec inviti audietis quæ facitis. Ego quidem, ut faciam bonos, adſcitus ad publicum hoc Munus ſum. Quid ergò? ſi Laudo bonos, non feciſſe quandoque, ſed accepiſſe videar. Acceperim: addet tamen & mea aliquid cura, ne tantùm acceperim. Recta indoles, ſi non corrigitur, certè dirigitur; & diſtincti virtutis gradus ſunt. Limen aditumque ſiquis Naturæ ductu ſubierit, Doctrinæ & Sapientiæ opus auxilio, ut penetret ac ſcandat. Facit natura bonos, Diſciplina perficit; & quemadmodum corpus, tametſi formoſum, ornamenta admittit: ita ingenium. hujus enim & forma quædam eſt; ſive venuſtas, benignæ Naturæ opus; & ornamentum, accedentis Diſciplinæ. Ego verò & Naturam, & Diſciplinam IVVENTVTIS BELGICAE ſimplici LAVDATIONE complectar, ipſe Belga. Oſtendam me Amare quos Laudo, majori etiam ſtudio Docturus, quia Amo: quippe Amorem docentis Induſtria comitatur; atque Iuventus ipſa lubentiùs audit imitaturque

que à quo amari ſe intelligit. Priùs igitur commonſtrare Amorem meũ volui, quàm Eruditionem: Laudare Iuventutem, quàm Formare. Hæc enim ipſa LAVDATIO agnitio beneficii videtur, quo auctus ornatuſque ſum. Extollo Munus meum, quia Iuventutem; PRINCIPES, ORDINESQVE Patriæ, quia Munus: atque ipſa adeò Iuventutis Laus in PRINCIPES, ORDINESQVE Patriæ redundat. Sed de Munere magis dico: Docere egregium eſſe, ſi dignitatem cenſeas; magis, ſi pietatem. Alienos Docere dignitatis eſt: ſuos, hoc verò pietatis. Vos ego, ô IVVENES, magno Muſarum ſacramento MEOS ſcribo: & ſic nunc tamquam Veſter audiri cupio, hoc etiam benigniùs, quia de Vobis Dicturus. Ita enim rei neceſſitas exigere videbatur, ut quibus deſtinatum Munus, muneris quoque Auſpicium deſtinaretur. FLOREM VITAE IVVENTAM rectè dixerim: Veteres, *Bonam Aetatem*; cujus non iiſdem ſemper finibus ſpatium terminatur: producitur, cùm plures & diſtincti gradus; contrahitur, cùm pauciores. Quiſque ſuo more & modo: mihi Romuli exemplum placeat, qui in *Iuniores* & *Seniores* populum ſuum diſtinxit.

xit. Semiſſem vitæ iſti habeant, & hi ſemiſſem: niſi tamen in aſſem Iuniorum nomen admittamus. ſi mores adſunt, in omni ætate ſenes ſumus; & majores ætate, ſi majora molimur. Animi, non anni ætatem faciunt, & cùm vigorem ſenectus habet, ſolo nomine tamquam *mala* mulctatur. Itaque maturam Virtutem in Iuventute laudare mihi liceat: ſed Spem Indoléque, liberrimo adfectu; illam Pueritiæ, hanc Adoleſcentiæ propriam velut notam. Mitto Natales, Belgæ enim omnes ſumus: mitto incunabula & crepuſcula Rationis, rudes enim omnes iiſdē Naturæ initiis fuimus: A ſurgentis pueritiæ flore ordior, & primâ pudoris purpurâ, quâ anni prætextati commendantur. Vt à matutinâ cæli facie, reliquum diem conjicimus: ſic à puerili verecundiâ reliquam vitam. Belgis innatus hic color, pari pænè initio vitæ & virtutis. Pallere vultus noſtri neſciunt, puri & ſereni ſemper, ab animo puro ac ſereno. Naturam ſequimur, nec abducimur. vrget illa clementi freno indolem pueri, faciliqúe imperio in meliorem viam flectit Rationis. Accedunt rectæ Inſtitutionis ſtimuli, ut vel ſeverâ lege cogatur proficere, ſiquis reluctetur. Sed

hoc rarum, aut certè alienum eſt. Primis annis ad Litteras & Virtutem duci puer debet: ſed cavendum, ne refractario gradu. ſi fit, aut mora, aut lapſus eſt. pergit ipſe & properat ſuâ ſponte, Pudor cui ductor eſt, Labor cui doctor. Hæc prima magiſtri cura ſit, ut puer velit proficere: volet autem, ſi pudoris freno noxium indolis impetũ frangat; volet, ſi Spartanâ quadam Diſciplinâ imbutus, honeſta ambiat, & vereri majorem natu ac revereri geſtiat. Facit noſter, & pulcherrimo virtutis colore modeſtiam innatam temperat, Pudore ipſo venuſtus. Sic ſe prodit ſanguis, & ſimul animus, ad id feſtinans, quod feciſſe delectet; id fugiens, quod feciſſe pudeat. Trahit honeſti amor, ſiquid cum laude; deterret inhoneſti pudor, ſiquid cum turpitudine aggrediendũ. Verecundia igitur prima Iuventutis noſtræ laus eſt; cui adjuncta amabilis morum Simplicitas, animorum Ingenuitas: hæc Prudentiæ, illa Virtutis mater, cùm Vſus acceſſerit. Etenim ingenium ante annos ſollers cautumque, in malitiam abit; cùm, mutato Naturæ ordine, puer ſenex eſt; ſenex autem ad pueri mores revertitur. Vt roſei quidam colores recenti opere ac arte belli ac vivi ſunt, cum

ſenio expalleſcunt: ſic & ingenia præcoci vigore matura ac florida, tamdem exſiccantur ac deficiunt. Atque tum cautiſſimo fuco velanda vitia ſunt, vita reliqua ſimulationi paranda. habet enim aperta pravitas odium; & in hoc prudens ſaltem peccatum, quòd ſciat ſe contemni. Prudens inquam, ſed infelix. Torquet enim aſsidua obſervatio ſui, & anxiè ſermo vultuſque componendi, vt animus lateat. *Nunquam curâ ſoluimur*, ait Seneca, *ubi toties nos æſtimari putamus, quoties adſpici. nam & multa incidunt quæ invitos denudent, & ut benè cedat tanta ſui diligentia, non tamen jucunda vita aut ſecura eſt; ſemper ſub perſonâ viventium. At illa* (ex eodem addam) *quantum habet voluptatis ſincera & per ſe ornata ſimplicitas, nihil obtendens moribus ſuis!* Sic naſcimur, ſic adoleſcimus Belgæ, ſatiuſque judicamus *ſimplicitate contemni, quàm perpetuâ ſimulatione torqueri*. Puer igitur puer ſit, ſimplici animo, molli fronte, modeſto affatu; ut cùm adoleverit, non prudens tantùm, ſed bonus ſit. Nam ut ætatis: ſic animi quoſdam gradus melior natura fecit, ac vires virtuti doctrinæque paulatim ſubminiſtrat, ne in ipſo vitæ primordio, vitam perfectam cenſeremus. Quorſùm Pædagogus,

 quorſùm

quorſùm Doctor, & Schola, niſi ut Ingenii defectum Inſtitutio corrigat, pulſâ matutinâ naſcentis vitæ nube. Hoc ipſum monet imbecillam ac fluctuantem Prudentiam eſſe, quam non didiceris. A primo hoc ſimplicitatis rudimento reliquam Iuventutis Laudem cenſeamus. Ante omnia, purus ſimplexque animus religione imbutus, rerum arbitrum Deum agnoſcit: ritus & ſacra Majorum colit: ut verbo dicam, Virtutum omnium fundamentum ipſum Numen eſt, & hinc ſemina conſtantis & incorruptæ Pietatis. Sed non in ſolo numine numen colitur: Dei aliquam partem Parentes, aliquam Præceptores habent: Deumque veneratur, qui Parentes atque Præceptores: certè, erga utroſque pia Iuventus noſtra eſt. Parentes ſancto quodam obſequio colit; Præceptores, tamquam Parentes. Magnam indolem induſtria alit, & in ratione ſtudiorum violare ludi leges, tamquam fori crimen. Triplici quiſque curâ urgetur: ut quæ diſcit, intelligat; ut retineat; denique, ut ad uſum promat: quorum iſtud Ingenii, illud Memoriæ, hoc Iudicii opus; ſed non ſine Exercitatione. Naturæ dotes cùm intenderis valent. Inge-

nium

nium cole, & quæ legis clara erunt; Memoriam, & hærebunt; Iudicium, & ad uſum ſervient: uſum autem Oris, atque Stili. Loqui, & ſimul ſcribere pulchrum eſt. conatur utrumque noſter ille puer,

Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam.

O amorem ſtudiorum! Quæcumque à Præceptore præſcripta, facit, & quæ non præſcripta; cumque præcipuam diei partem in ludo tranſegit, domi tamen exerceri ludum putat. Diviſæ ad formulam horæ, viciſsitudine quadam lectionis atque ſcriptionis: & quaſi diurno labore expleri diſcendi cupiditas non poſsit, noctes, violatis ſomni induciis, adſumuntur. Ardor ille bonæ mentis ultra concubium producit lucubrationes, ante diluculum reſumit. Omne perire tempus videtur, quod Litteris non impenditur. Sic, collectis quiſque neceſſariâ quiete viribus, ſtratum linquit; & tamquam ſomni violentiâ divulſus à libris, ad relictum pridiani operis penſum feſtinat. Mox matutino Phœbi numine plenus, nũc carmen, nunc orationem pangit, & collectâ Auroræ purpurâ, etiam philoſophari audet; & vitæ cottidie initia cum ipſo die auſpicatur. Hic domeſticæ diſciplinæ fru-

ctus

ctus eſt, dum paterni imperii vinclis pueri coërcentur: Quis Scholarum, cùm, laxatâ ſeveritate, in publicam lucem & conſpectum itur? Bonæ Muſæ; quantum ſilentii decus, induſtriæ ſpecimen, morum obſequiũ! ut domi: ſic in ſcholâ ſunt; in foro, ut in ſcholâ. ubicumque ſunt, putes ſub parentum aut præceptorum oculis verſari. Vtrique iſti, cùm boni, ad bona ducunt, & quos ducunt, reddunt quoque bonos. ô magnã, ô perfectam Laudem; & quam non ſolam ſola tamen ſibi Belgica vindicat! Diogenes Cynicus olim rogatus, quâ in parte Græciæ viros vidiſſet Bonos, *Viros*, ait, *nuſquàm; ſed Lacedæmone Pueros vidi.* At video ego (de Europâ ſiquis quærat) in Belgicâ: nec pueros dicam, ſed planè, planè viros. Etenim ut à fonte rivus, à ſtirpe frutex: ſic à primâ Inſtitutione reliqua vita. Pueros niſi bonos haberemus, neque viros haberemus. Quã in partem novellam plantam flexeris, adulta inclinabit: pariter omninò ingenium eſt, bonum, ſi in bonâ ætate cœperit. *Frangas enim citiùs quàm corrigas quæ in pravum induruerunt.*

— A deò in teneris conſueſcere multum eſt.

Apud Exteros quàm mollis educatio! quàm ſoluta diſciplina!

— priuſ-

—— priuſquàm ſeptuennis eſt, ſi attigas eum manu,
Extemplò puer pædagogo tabulâ dirumpit caput.
Cùm patrem adeas poſtulatu, puero ſic dicit pater:
Noſter eſto, dum te poteris defenſare injuriâ.
Provocatur pædagogus: ehò ſenex minimi pretii.
Ne attigas puerum iſtâ cauſſâ, quando fecit ſtrenuè.
It magiſter, quaſi lucerna uncto expretus linteo.

Iam in publico ſuos ſibi ſibilos ineptiaſque habeant, quicumque verâ & ſeverâ Diſciplinâ ſoluti; imò plaudant & petulanti murmure Profeſſoris conatum infeſtent. nos Scholam, Scholam ſcimus; cùm docemur, tranquilli, velut in ſacrâ & plenâ numinis quadam æde. Apud Exteros alibi (removete exemplũ ô IVVENES) quanto obſtrepentium tumultu ſubſellia æſtuant, pulpita laborant, & vox dicentis frangitur! tot ploſiones, contuſiones, acclamationes, ut Scholam ſcænam dixeris, aut caveam mimicæ voluptatis. Invitus dico: in ludo velut ludus Doctor eſt, & quiſquis acceſſerit, collectum petulantis animi pruritum inter audiendum ſolvit. Hic nimirum projectæ ſemel verecundiæ fructus, ut confuſâ ratione, audaciam rudia adhuc ſcelera inveniant; nec ſub ullam honeſti aut inhoneſti diſtinctionem ſuas auctor actiones mittat.

Digitized by Google

— Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi, quando recepit
Ejectum ſemel attritâ de fronte ruborem?

Quidquid libido ſuggeſſerit, licere exiſtimatur; & ſic peccandi licentiam conſuetudo, conſuetudinem impunitas ſequitur. Parùm eſſet perturbari Scholarum quietem, ſi hiſce terminis ætatis morbus coërceretur: in forum erumpens curiamque, bonos omnes mores exulcerat, & bonas omnes leges. Quid enim? cauſſarum fiunt patroni, ſi dis placet, aut judices, quibus Iuſtitia peregrina. Toga aut Dignitas utroſque facit, & excitatũ corruptæ indolis æſtũ, non modeſtia aut innocentia, ſed avaritia & ambitio compeſcunt, fallaciis & morum quodam fuco. Scilicet arte & aſtu vivendum in Repub. & ſumenda Lycurgi facies, ut ſub velo peccetur. Boni quidem ubique ſunt; ſed Philoſophi verbo, *Plures mali*. Inter Belgas verò etiã mali ſunt; ſed, vero elogio, *Plures boni*. Si dicere liceat, Mali illi hoc agunt, ut quales eſſe deberent, videantur: nos, ut quales ſumus. Modeſtiæ & decoris ſtudium magis quàm nomen profitemur. Quaſi ad Catonis exemplũ (verba Salluſtii uſurpabo) *non divitiis cum divite, nec factione cũ factioſo: ſed cum ſtrenuo virtute,*

cum

cum modeſto pudore cum innocente abſtinentiâ certamus, eſſe quàm videri boni malumus. Omninò *eſſe*, atque id à primâ ætate, cùm ſimplex adhuc indoles & Modeſtiæ candidata. Sed & nos profectò homines ſumus, id eſt non omnes Boni. Qui non, communem Patriæ laudem non obfuſcant. Terram vide; inter bonas fruges & ſalutares herbarum ſuccos, ſentes tribuliq́ue naturali incremento ſurgunt. Cælum vide; in illuſtri tot ſiderum choro, infeſto aliqua & infauſto radio ſcintillant. Genus humanum divinum facimus, ſi vitiis liberum,& omni naturæ morbo. Quid ergò eſt? generoſam indolem indulgentia parentum otio ſolvit & exhaurit; vacuumq́ue deinde animum etiam leviſsimæ adfectuũ auræ abripiunt merguntq́ue. Sententiam Quinctiliani audiamus: *Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes & mentis & corporis frangit. Quid non adultus cõcupiſcet, qui in purpuris crepit? Nondum prima verba exprimit, & jam coccum intelligit, jam conchylium poſcit. antè palatum eorum, quàm os inſtituimus. In lecticis creſcunt. ſi terram attigerint, è manibus utrimque ſuſtinentium pendent. Gaudemus ſi quid licentiùs dixerint. Verba ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis riſu & oſculo excipimus*. Ab hoc fonte reliquus vitæ morumq́ue morbus; imò

Digitized by Google

imò infelicitas ævi, dum educationis vitio pudor omnis puerorum defluit, & primi ſtatim anni fraude, & fuco, & divitiarum præmaturo deſiderio acuuntur. Sic verò Iuventus innatum modeſtiæ decus deſerit, maliſque artibus ad lucrum pariter, otiumque feſtinat. Sed huc parentes ferè ducunt; ſtulti, imò verò mali; quòd vaniſsimo voto felicitatis metam divitias ſtatuunt; otium, divitiarum. Impunè dixerim: Pauci boni, qui divites. quippe hi tales otio faſcinati, meliorem omnem cultum projiciunt extra ætatis fines. Quid recti, quid ardui molitur, cui plenâ manu otium Fortuna adfudit? Torpor, ſtupor, omneque animi dedecus ſegnes delicatoſque circumfluit; dum per inertiam vitia ſe inſinuant, & adhærent. Primùm, nemo non ignarus, qui ignavus; quia otioſam mentem bonæ omnes artes fugiunt. Deinde ſpoliatus vitæ cultu animus, ſceleribus ſuccumbit. Scelera igitur ab otio ſunt, ſed otioſo: à divitiis otium, ſed otioſis; cùm ad ſolum luxum convertuntur. Dignitatem hominis non à fortunâ Sapiens, ſed ab animo metitur. Bonum aliquem vides? divitem pronuncia: doctum? pariter, ſed ſi bonus eſt. Quippe

Omnia

Omnia adſunt bona quem penes eſt Virtus.

Iam & doctrinæ fructum ille poſsidet, qui non ſapit modò rectè, ſed facit. Vtrumque Belgica hæc Iuventus. Diſcit enim, ut agat; atque adeò agit, ſi tarda Diſciplina. ut quiſque linguæ & rationis uſum adeptus, litterarum rudi tirocinio initiatur. Amuſus planè nemo unquàm Belgarum adoleuit: ſed poſtquàm Muſarum auxilio prima illa ruditas depulſa, velut in ſereno reliquæ vitæ ratio deſignatur; imò & initur. Pænè malè agere, quàm nihil malunt; etſi hoc ipſum malè. Dicere, diſſerere, philoſophari,& reliqua Muſarum obire munia, paucorum eſt; ſed meliorum, aut dicam potius? Belgarum. Pleraſque gentes pridem Litteræ deſeruerunt; quia ipſæ, Litteras: vos amplexæ, quia vos Litteras. Etenim (conſenſu orbis dicam) ſedem apud vos habent, &, cùm ubique exularent, in ſinu veſtro ſpiritum,& ſanguinem,& patriam receperunt. Ipſæ Muſæ veſtræ ſunt, & vos Muſarum. Iactent ſe veteres Græci; hîc jam Græcia eſt: veteres Latini, hîc Latium. corruiſſet utriuſque gloria, niſi ingeniorum ſolida æternaque fulcra ruenti jàm Antiquitati Belgica ſubjeciſſet. Hoc quidem rerum hu-

manarum velut fatum eſt, ut fugitiva veterum inventa aliæ & aliæ provinciæ ſucceſsivâ quadam induſtriâ excipiant, ac reſtituant; & quaſi orbis totius ſint, benignoque Naturæ jure communia, naſcantur alibi, alibi renaſcantur. Multa olim Artifex Græcia, Bellatrix Italia dedit; at Belgica reddidit. Ipſi libri & litteræ veteri lumine & gloriâ ſpoliatæ, novo & Belgico radio reſplenduerunt. Primam gloriam Inventores præripiunt; ſed nobis debent, quòd doctâ pietate excepimus extorres velut artes, quòd fovimus, quòd reſtituimus: paucis, quòd animo indoleque Græcorum & Latinorum poſteri videamur, ſolo & cælo diſparati. Vt ſiderum infelices ortus ſunt, cùm obliquo gyro mox occidunt: ita litterarum, niſi durent apud poſteros ac diurnent. Parca aut iniqua Fortuna ſit, diviti ſi divitias largiatur, heredes neget: & Inventorum plena gloria eſt, ſi in ſecula fructus induſtriæ manat, & invenisſe ſciantur. In laudem iſta dico noſtræ Iuventutis. Nam uti diei Natalis inepta lætitia eſt, quem vicino dolore mox Emortualis confundit: ita bono publico in lucem nuper protracta bona ſtudia,

damno

Digitized by Google

damno publico in tenebras & oblivionem recidiſſent; niſi nova à Belgis fax accenſa. Certè accenſa, & jam perenni radio fulget, in exemplum Poſteritatis. I. LIPSIVM, id eſt ipſum Solem habuimus, à quo tot ſtellæ, tot ignes etiã lucent, ſuccreſcente ad virtutẽ ac Doctrinam ævo. Alios ſecundæ velut famæ habemus, & ut porrò è Iuventute iſtâ habeamus, votum meum, adeoque publicum eſt. Quid non promittam Patriæ, imò Poſteritati, è tanto numero, de tam prolixâ induſtriâ, quâ ſpes cottidiè litterarum renovatur? In vos conjecti orbis oculi, ô IVVENES, ſed prompti animi. Exſpectatio urget, favor incitat, ut propulſato ingeniorum deliquio, æternas eſſe litteras velitis. Erunt profectò, ſi modò vultis, imò quia vultis. Quid alio, & alto votorum genere animos obruitis? Vindicare litteras, culmen omnis Famæ, & Fortunæ. Divitias ſpectas? in litteris poſsides, quod vis aut caſus non eripiat: eminere juvat? imperium quoddam litterarum eſt: faſces delectant? & hoc honore litteræ fulgent. Conferte rerum momenta, aut me ratio fallit, aut jucundiùs in litteris, quàm imperio ac divitiis eſſe. Quid? quod

nullæ ſine litteris divitiæ ſunt, nullum imperium; aut ſi eſt, caducum. Sed non huc eo, ut ſeverâ cogitatione orationis amœnitatem imminuam. In Laudes ſe laxet adfectus, in Laudes; &, collectis eloquii rivis, ulteriores indolis Belgicæ fines circumfluat. A rudi adhuc mente ornavi Iuventutis mores: nunc à rudi etiam manu; cui, ſi artis Genium ſpectes, & ſua quædam mens eſt. Non eodem omnes cultu cenſemur mortales, aut capimur: quibus Muſæ horrent, aliæ & ſecundæ elegantiæ allubeſcunt. Evehere intentâ contemplatione animum, aut effatum jugi ſcriptione polire, non omnes juvat: malunt nonnulli exerceri in Dædali palæſtrâ, & inter ſudores otioſâ mente occupari. id in Belgis admirandum inprimis, quorum in omni arte & opere ingenioſa induſtria: huic ſoli vilitatis culpæ obnoxii, quòd neſciant otiari. Sed facile negotium eſt, quod utilitas facit; facilius, quod voluptas: in Belgis rem nemo ſine delectatione quærit; imò in Belgis otium quiſque ſpernit, quamvis poſsit otiari. At enim nobilium ac opulentorum hoc inſigne, poſſe: imò malorum, aut in malum ruentium hoc inſigne, velle. Vano ſe emblemate

blemate jactet ingenium, quia otioſum. Aer & æther in motu ſunt: hominis conditionem aliter cenſeas? animus ipſe motus eſt, & membra ceu inſtrumenta habet actionis. Cadaver eſt hominis, non homo, qui otioſus, & cujus vivo in corpore mens ſepulta. Curius Dentatus, referente Senecâ, ajebat, *Malle eſſe ſe mortuum, quàm vivere.* Rectè. addit enim Seneca: *Vltimum malorum eſt, ex vivorum numero exire, antequàm moriaris.* Vivunt igitur, dum vivunt Belgæ, ſeriò homines; quia à primis ſtatim annis rebus adſueſcunt, & cùm vivere, ſimul agere incipiunt. In hanc quippe vitæ ſcænam nos Natura duxit, ut ſuæ quiſque fabulæ non ſpectator, ſed actor ſit. Etenim publicum hoc theatrum eſt, & vnâ omnes caveâ concludimur: ſedent alii, & otioſam captant voluptatem; nos Belgæ damus, ſed negotioſi. Ecce magno & diuturno jam bello oculos admirationemque provocavimus orbis; & Pacis tamen omnes artes noſtras fecimus, Palladio quodam cultu. In Republicâ alius, in Familiâ alius, in ſe quiſque occupatur. omnes id agunt, ut agant; paremque ubique materiam agendi inveniunt, etiam cùm declinant. Curam aut ad-

 miniſtra-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

miniſtrationem Reip. ſiquis fugit, ſiquis Familiæ; negotium tamen non effugit: ad ſe cùm redierit, & Rempub. & Familiam habet; *Civiſque officia cùm ceſſaverint, Hominis ſuperſunt.* Sed noſtra Iuventus, ut iſthuc redeam, cùm Muſæ alienæ, bono Parentum inſtituto, aliarum artium laborioſo cultu politur. Quid vulgum & officinas luſtro? Etjam nobilium prætexta operarum admittit maculas, neque maculatur: manuſque melior ſcalpello, limâ, malleo, penicillo fatigatur, non polluitur. Honeſtam omnem artem dixeris, quam honeſtè exerceas: ſalutarem, quâ inertis otii tœdium diſpellas. Cude, finge, fabrica; inter fuligines ſudoreſque illæſum nobilitatis decus. Quid ſuavius, quàm poſsidere atrium, quod ipſe ornaveris? geſtare arma, quæ ipſe confeceris? frui arvo, quod ipſe colueris. Delicias vitæ ne fingamus: omni ordini ac ætati actio ornamento eſt; & ſuperba palatii limina officinam omnium artium admittunt. Prudens igitur, & laudanda Belgica, quæ laboribus, rerumque honeſtarum occupationibus Iuventutem omnem roborat: laudandi parentes, qui nobilitatem otio non ſolvunt; qui occupatos habere li-

beros

beros malunt, quàm malos. Nam ut ager: ſic ingenium eſt, niſi colas, ſpinis tribuliſque inhorreſcit. Colunt Belgæ; & ô exemplum exteri capiant! ô teneros annos laborum amore imbuant, arduæque vitæ! Raro fit: ideoque laudabiliùs, quòd apud raros. Sed ſi omnes Belgæ ſint, Belgicis moribus ſive inſtitutis, Probitas & Fides florem recipiant, vaniſsimo luxu imminutum. Nunc apud pleraſque gentes corrupta otio Iuventus, poſtquàm debiles Muſarum lineas delevit ex animo, Parentum indulgentiâ ſpernere artes omnes audet, quas omiſit. Manum verò viliori opere inquinare, ſtultiſſimum putant. Scilicet tenelli iſti artus ſunt, non ad artes ullas; ſed delicias, ſive potiùs ineptias, facti. & illæ tamen artes honeſtiſſimi laboris non fructum ſolùm, ſed laudem quoque promittunt. Scire igitur cur pudeat, quod cum fructu exerceas? cur exercere, quod cum laude ſcias? Vt veſtium ſimplicitas vilitaſque cultu & nitore corrigitur, neglectu ſordet: ſic ruditas amuſæ indolis animique. Macti hoc cultu, hoc nitore Belgæ: & ſuavioris nunc encomii ferculum libate, Prudentiæ cumulatâ Laude conditum. Ita dico, Prudentiæ, ad quam,

hoc

hoc inprimis explorandum, quâ viâ pervenias. Si annos exſpectas; ſera maturitas eſt: ſtudio, induſtriâ, & obſeruatione opus, & luſtrandæ urbes, viri, mores, ut ætatis cunctationem præveniamus. Vt herbas & fructus naturæ deliquio ſerotinas, procurato calore præcoces reddimus: ita mentem licet opportunâ peregrinatione. Sed abſit, ut tardiora Belgarum ingenia cenſeâ, quaſi orbis inſpectione erudiri debeant: quin matura potius, quaſi poſsint. Cûm nimium deſidet ditioris indolis vigor, in ſinu materno contabeſcit. Peregrinatione delenda parentum indulgentia, ut à pueritiâ Iuventutis ille Genius diſcernatur. Alios annos alii mores decent, & alios mores alii anni docent. ſemper ille puer, qui domi eſt; qui extra paterni agelli ambitum ſolem non vidit. De ignavis inertibuſque dixerim:

Condit quiſque diem collibus in ſuis.

Blanditiæ domeſticæ relinquendæ & nuces, ut ſapere incipias; & obtutu imperioque alieno deſerenda animi mollities vitioſo Penatium otio contracta. Vt pueruli, cùm è luce in tenebras tranſferuntur, horrent: ſic alieno Lare quærit ſe animus, & curâ ac circumſpectione contrahitur: contrà, ſi domi,

domi in ignaviam ſe libertas vernacula ſolvit, & pueriles ineptias reliqua ætas recipit, ne in Senectute quidem eluendas. Sic quidē videri poſsint, qui vitæ vota, ubi nati, ſepeliunt, teſtudines eſſe, imò pueri in omni ætate. Iuventuti etiam noſtræ hanc prærogativam Induſtria conceſsit, ut exiguo diſpendio peregrinetur: artes & indolem pro viatico confert, & ubique terrarum invenit Penates. Qui diſcendi, videndi cauſſâ hinc abeunt, alibi mox Magiſtri ſunt, & in curam adſumuntur bonæ Inſtitutionis. Amant exteri Eruditionem, Modeſtiam, Fidem noſtram; & benè quiſque actũ cum liberis putat, quibus Belga præfuerit. Magna hæc fiducia, ſpē familiæ, & velut ſolatium, alienæ curæ ac diſciplinæ cōmittere; Magiſtrum dare liberis, quem ſola Fama natali nomine commēdat. Sed nos meruimus hanc fiduciam Belgæ, & quaſi Naturam nullis vitiis corruperimus, Boni apud omnes habemur. Ceteros ferè, qui docendi ducendique peritiā ambitioſè & avarè locāt, ſuſpiciones & maculæ involvunt: & in Galliâ, Italiâ, Hiſpaniâ, ſiquis è popularibus Pædagogus, aut Doctor adſciſcitur, tabulis & longâ teſtium ſerie cēſetur: ſiquis è noſtris, teſtes & tabulæ nomen eſt;

 hoc

hoc ſatis, quia Belga. ô conſtantiam benignæ & veræ opinionis! in morum & doctrinæ examine atque magiſterio, ſuos, exteri alienos habent; Belgas, ſuos. Venerabile nomẽ Belgæ eſt. Atque idipſum in omni quoque occaſione ac negotio videmus. Tamquã ubique, & ad omnia nata hæc Iuventus, Genium cujuſque gentis, cujuſque artis repræſentat; & cùm univerſum terrarum orbem luſtrat, peregrinari tamen non videtur. In Principum aulis miniſterium Belgæ ubique laudatũ; in Mercurialibus curis induſtria, in re militari peritia, in omnibus fides. Sic igitur corpus animumque motu exercemus, & quaſi Naturæ beneficio cõtenti non ſimus, prudentiã uſu, etiã ante prudentiæ annos, provocamus. Mores patrios diſcimus, alienos inſpicimus, & tamquàm anguſti ſoli natalis limites ſint, toto orbe habitamus. Linquimus verò, nõ ut linquamus patriam. Scilicet in mare imus, rem facimus; poſtquàm fecimus, redimus in portum. Belgicam neſcit, niſi qui deſeruit; ſed qui deſeruit, noſcit. tum ſparſa vota quiſque colligit: iſtuc redit, ubi imaginẽ peregrinationis ſuæ, & in compendio orbem contẽpletur. In illo vero motu, quis terræ angulus quem nõ luſtramus

ſtramus? quis oceani, quem non trajicimus? nihil longinquũ, nihil aſperum, nihil inacceſſum. Hac pænè cõditione naſcimur Belgæ, ut peregrinemur. Gallia, Germania, Italia, Hiſpania nimium jam vicinæ: Aſiam, & Africã petimus, & ſejunctam Oceano terram. Solis iter, noſtrum eſt; & viſum curioſo deſiderio imus, quidquid ille videt. non montium fragoſis jugis, non maris immenſo ſpatio prohibemur. Cardines & clauſtra ipſa mundi patent. Ex omni populo mores & exempla trahimus, & quæ ad uſum communis vitæ. Externa ſcimus; ſed & antiqua ſcimus, quaſi non terræ tantùm, ſed indigenæ omnis ævi. Ipſo ſermone ſumus, & linguarum pleno jure, perfecto uſu. Quæ fuêre olim, apud nos vivunt; quæ ſubnata, apud nos vigent, noſtro quoque beneficio fatum evaſura. Gallum, Italum, Hiſpanum, à vernaculâ ſuâ non dimoveas: noſtra Iuventus vernaculá ubique habet, omniumque linguis utitur tamquam ſuâ. Ennius olim ſollemni voce Tricor dictus, quod tres linguas uſu calleret: ſed minus hoc elogiũ, quã ut in Belgam conveniat; ſi, ut in laude plures linguæ, ſic corda ſint. Ab uno & rectò ſemper animo diſtinctæ nobis formæ illæ ſermonis,

in quibus ipſe ſine fuco animus elucet. Aliud loqui, aliud ſentire aliorum eſt: candorem profitemur. Nobis verò Muſa Latina debet, quòd ſuperſtes. Soli enim, aut cum paucis, hodiè Latini ſumus, & ore Romano, non ſcientias dicam, ſed negotia tractamus. Inſitum quibuſdam nationibus hoc vitium, quibuſdam hic defectus, loqui ut Latinè refugiant; à linguâ vt linguam ſeparent, laborioſo ſolius ſtili conatu eruditi. Etenim non aſſequi vivacioris hoc Suadæ beneficium, defectus eſt: etiam damnare, cùm non aſſequeris, vitium. Sed ô infelicem ſermonis fructum, quem legas, non audias! uno ſenſu tantæ majeſtatem linguæ qui comprimit, ille verò ſine ſenſu. Non minùs loqui, quàm ſcribere pulchrum eſt, ſiquis pulchrè loquatur. Non ego barbariem laudo; conatum laudo, quo nitorem quiſque linguæ ſectatur; imò errorem laudo, quo corrigimur. Vt vini; ſic ſermonis fæces ſunt, fateor: ſed expurganda paullatim prima balbutientis naturæ ruditas, ut puris coloribus niteſcat oratio, & liquidum rerum ſenſum fæcundè & facundè repræſentet. Profectò Iuventus noſtra facit, & cum laude facit; hoc quoque Latini-

tatis hæreſi imbuta, ut Muſarum ſacra idiomate putet vernaculo violari. Quid honeſtius, quàm de Eruditione, Hiſtoriâ, Antiquitate, Latinè diſſerere, aut loqui? quid honeſtius, quàm ipſo ſermonis habitu velut ſigno candidatum ſe præbere & probare Eruditionis, Hiſtoriæ, Antiquitatis? Neque verò tam infelici Genio nati ſumus, ut tamquàm à vernaculæ vilitate ac comtemptu ad tantæ uſum linguæ confugiamus. Veneres deliciasque dicendi & nos habemus, & admirandam verborum proprietatem. Ad natales mundi referre originem non ſuſtineo: ſed tamen, ſi pretium Antiquitati ſit, inter pleraſque hodiè gentes Linguâ, ut Animo, eminemus. Illam puram, id eſt noſtram laudo, & nullo dictionis exoticæ fuco inquinatam. Nam ut nunc quorumdam mores ſunt, delibatur ſæpiùs floridus ille vigor ſermonis; quaſi pulchrum, domi, & ſuâ quoque linguâ peregrinari. Sed violant illi ſtultiſsimâ ambitione Patriæ Genium, & ſpreto linguæ toro, adulteria quærunt corruptarum vocum. Interpolare nativum corporis decus ſuperba laſcivia audet: an & ſermonis? Accepimus à Majoribus idioma, quod diſcere velimus, niſi ac-

ceperimus; dignum robore noſtro pariter & candore. Tale certè eſt, robuſtum candidúmque; ſed nos non tales, ſi fregerimus, ſi fœdaverimus, ritu, an pruritu? novitatis. Iuventus caveat: ſerpit iſte morbus, & propriæ ac natiuæ voces intercidunt, monſtra ſubnaſcuntur. In noſtro agro, à noſtro ſemine felix floridaque lingua eſt, adulterinas ineptias cur miſceamus? Iterùm dico, Iuventus caveat: omnes polleat linguas, nullam polluat. Poſt primas illas, TERNAS illas, eruditas illas, quibus locus iſte ſacer, vernaculam æſtimet; nec animo ſolùm, ſed ſermone quoque Patriam profiteatur. Conditionem animi ſermo ſequitur. puri bonique non videbimur, niſi loquimur. Annon in omni vitæ cultu ſumus? planè & niveâ illâ puritate boni, & bonitate puri. Sed hunc cultum obiter quoque inſpicio, id eſt novam Iuventutis meæ Laudem. Quid ni? veſtem domumque cenſere ſoleo, & hinc virum: imò urbem, & hinc populum. quæ ſi vera cenſura, optimi omnium hominum Belgæ, quia cultiſsimi ſunt: inprimis Iuventus, tamquàm in ipſo vitæ flore. Nam ut pueritia, ſordibus læta, ſquallet incuriâ: ita ſenectus curâ. nitoris cultum necdum illa

didicit

didicit; hæc dedidicit, & adſcitâ frugalitate, uſum rerum, non ornamēta ſectatur. Scilicet languеſcit ille fervor animi, & vita, unde venerat, redit. At verò Iuvenilis ætas, ſui diligens, circumſpicit ſe, & Naturæ exemplo maſculam elegantiam adſumit. Ita dico, maſculam, id eſt Belgicam, & in veſtium, ædium, urbiumque cultu. Vt igitur primo adſpectus examine mores Iuventutis ſcias, veſtem examina, neque maculis ſordidam, neque neglectu laceram; ſed neque rugarum ubertate prodigam, neque parſimoniâ contractam. Hac moderatione, & ſimul elutione utimur, ut veſtes paremus in quod inventæ ſunt: ceterùm, nitorem ipſum pro gemmis & auro habeamus. O verum, ô unicum corporis ornamentum, cùm tegumentum eſt; & in noſtrâ potiſsimùm Iuventute reperiendum! Atque ad hunc modum ædes & urbes noſtræ ſunt, amœnæ, nitidæ, inſtructæ, quaſi viliùs habitare corpus non potuerit, quàm animus; & Naturæ precium in circumpoſitâ velut imagine noſceremus. Neque ego cultum dumtaxat corporis, ſed Formam laudo, eoque liberiùs, quòd animum indicat. Quos bellos vides, boni ſunt, ideoque belli, quia boni.

Tanta æthereæ illius auræ vis & facultas, vt qui in animo nitor, in corpore luceat. Non eodem mortales colore & formâ ſumus. illi boni, illi belli, quos diuinæ Naturæ radius non animat tantùm, ſed illuſtrat. Tales Belgæ, omnibus faventis Genii deliciis imbuti, formâ eximii, velut pulchritudinis quædam ſimulacra. Nullus in oculis torvor, in vultu nebula, in corpore nævus. quidquid vides Gratiarum eſt,

Ceu lacte miſtum & purpurâ.

Iam qualis forma, talis vitæ cultus, tamque à ſordibus alieni ſumus, ut pænè munditie peccemus; ſive cùm publico cenſu grandeſcit ſplendor, ſiue cùm deliciæ privato. Sic verò infractum Belgicæ robur conſtanti ſe indicio prodit, ſub longâ & lentâ rerum omnium ruinâ. Quid? pertinacis belli ſævitiâ preſsi, ſtudium nitoris auximus; nec tantum ab innatâ conſtantiâ impetrare miſeriæ noſtræ potuêre, ut Fortunæ ſaltem ſordidati eſſemus. In ipſâ hac nube gementis Reipub. omnium elegantiarum ſtricturis animos teſtati ſumus, & in exemplum ab ævi arbitris laudati. Etiam dico? quidquid ubique venuſtatis, à nobis eſt, & hac origine fluxit. Compendium ſi amas,

in unâ Belgicâ univerſum orbem noſce; aut, ſi anguſtiæ hæ premunt, Belgicam in univerſo orbe. Etenim omnium elegantiarum artiumque coloniæ hinc miſſæ, nec à Belgis diſcere mortales puduit. Luſtra gentes & regiones orbis: ecce magnarum urbium officinæ, aut opere Belgico, aut artifice Belgâ commendantur. Palatia, prætoria, templa, picturis noſtris tapetiiſque ſuperbiunt. Nitet familia, ubi miniſter Belga; frequentatur taberna, ubi artifex Belga; veneunt compendio merces, vbi inſtitor Belga. Paucis: ob munditiem, diligentiam, fidem, carum ipſum nomen eſt. Dedit Orbi Iuventus iſta pictores, ſcalptores, ſculptores, & omnis notæ Dædalos, quorum in pretio monumenta ac nomina ſunt. Dedit artes,

Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas,
Hic ſaxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.

Expleri induſtria noſtra penicillo non poterat; acu, ſtilo, radio cœpimus pingere: ingenii & inventionis vbertatem tabulæ aut lintea non capiebant; vitreas, lapides, laminas, colorum amœniſsimo ſucco perfudimus. De Scriptoribus, Typographis, Bibliopegis, audeo dicere: nihil correctius, nitidius,

nitidius, elegantius eſſe. Loquuntur ipſæ ſchedæ, characteres, libri; & oculos, manus, animos contrectantium ſuaviſsimâ voluptate imbuunt. creſcit intuitu legentis deſiderium; & quemadmodum ſuavior è vaſe potio, quod ars aut pretium effert: ita lectio quoque è libro, quem externa quædam venus. Sic igitur Iuventus noſtra aut occupatur ſuavi Litterarum commercio, aut alios ſaltem occupat: etſi occupari non poteſt, niſi, & occupet; dum ſiue exemplo, ſiue illicio, exulantes à ſe mentes retrahit, ſedetque. Exemplo quidem Iuventus noſtra eſt; quia dum evoluit bonos omnes ſcriptores, ad evolvendum hortatur: ſed illicio liber; quia, cùm tam artificem, quàm auctorem ſuum laudat, ſpectantium titillat oculos, ſuique deſiderium ſtudioſis animis inſtillat. Emitur, etſi pretio magnus; legitur, etſi formâ. Putes non minùs libros, quàm homines vultu & veſte cenſeri. Cenſeantur; vultum enim veſtemque à nobis capiunt; quia purioris illam medullam animæ: quaſi hîc potiſsimùm ornari debeant, ubi naſcuntur. Copiam non extollo, ſed pretium; non quantum quiſque, ſed quid ſcribat. nam ſi æſtimio magis

quàm numero definimus, feraciſsima librorum Belgica eſt; feliciſsima ingeniorum. Stilo & eruditione magna pars Iuventutis inclaruit: hoc ætatis damno minores apud exteros, quod tamquàm ſenes legantur. Sed canâ mente ſenes ſunt, & à Sapientiâ præceperunt annos, quos Natura promittit. Ad exempla fortaſsis vocor, & ut univerſam Iuventutem ambitioſo labore recenſeam? Famæ hoc negotium eſt, nec longinquæ; cui ſe vocis obſequium fruſtrà miſceat. Etenim ſi eos intueor qui è Lipſianâ diſciplinâ prodierunt; ſcribunt omnes, qui prodierunt: ſi eos, qui ex alienâ; putes ſtili jure ab ipſo LIPSIO donatos. Bonam omnes famam amant, ſed à vitâ & doctrinâ. Pleroſque tamen Militia evehit: in quibus vitam pariter & doctrinam laudamus: cùm ſcribere poſsint, malunt agere; imò, cùm ſcribere poſsint, malunt pati. Sed *agere & pati fortia* Romano more. Sic nati ſumus, imò ſic facti ſumus, uſu & exercitatione. Nam ut Litterarum; ſic armorum quoque Scholas habemus, erectas ſumptu publico; & in urbe quiſque ſuâ, tamquàm in militiæ quadam umbrâ tirocinio Martis initiatur.

tur. Inconcuſſo ſtatu gradum componere, contracti temporis compendio enſem rotare, ictus adverſarii velociſsimo motu elidere, ac denique prœliantis perfectiſsimam imaginem dare, primum bellicæ virtutis rudimentum eſt. In hunc uſum martiali Majorum inſtituto Collegia Gladiatorum, Sagittariorũ, ſimiliumque habemus, in quibus Iuventutis robur audaci armorum peritiâ nutritur. Armorum? atque adeò belli. Ordinem ipſum artemque diſcimus, & ingenium militari contemplatione armamus. Metari caſtra, mœnire urbem, cogere aciem, noſtrum eſt, & omnem, ſeu lineis, ſeu calculis, ludere imaginem caſtrorum. Amœnum, ſed arduum tamen hoc negotium eſt: ut muros flectas, propugnacula erigas, ſitum obſerves. In ordinibus quoque hoſtis & locus variare cogunt. nunc cuneo, nunc orbe opus, nunc in quadrum ſpiſſandi ordines, nunc contracto numero in lineam producendi. omnia cùm feceris, eſt tamen quod agas: omnia cum ſcieris, tamen quod diſcas. Belga verò tam modeſto ingenio eſt, ut diſcere aliquid velit, etiam cùm ſcire ſe putat; quia neſcire aliquid ſe fatetur, cùm didicit. Sed ne umbram tantùm ornem, animo &

exem-

exemplo milites ſumus, etiam cùm non ſumus. Diſciplinam colimus, & intra mœnia caſtra ſunt: ubique Martis ipſe terror, cùm in armis Iuventus, atque adeò cùm inermis. noſtræ vires in manu potiùs, quàm ferro: viribus, non tormentis fortes ſumus; ſed animis invicti. Strenuum poſcis Ducem? Belga dabit. Militem? Belga. atque id inconcuſsi animi ſignum, quando is qui ducit, pugnare promptus perituſque: qui pugnat, ducere, imò id faventis victoriæ ſignũ, quando commune periculum dux mileſque ſubeunt, ſine diſcrimine diſcrimen. Si quis ad vocem præcipientis piger, facto concitatur ut pugnet. optima tuba manus & induſtria ducis, cùm exemplum ipſum pro imperio. Belgæ igitur, quia ducendi periti, & pugnandi prompti, quovis militiæ gradu ad gloriam properant, maluntque virtute quàm dignitate eminere. Ambiunt alii titulos, & faſces, ut ita dicam, militares; Belgæ ſolâ virtutis occaſione contenti. Sic educantur, ſic inſtituuntur, ut egregia facinora, etiam ſine præmio, ament audeantque: lætiores, ſi mereantur honorum titulos, quàm ſi accipiant. Igitur noſtræ Iuventuti (Romanum elogiũ uſurpabo)

pabo) *non labor inſolitus, non locus ullus aſper aut arduus eſt, non armatus hoſtis formidoloſus. Virtus omnia domat. Se quiſque hoſtem ferire, murum adſcendere, conſpici, dum tale facinus facit, properat. eas divitias, eamque bonam famam, magnamque nobilitatem putat.* Barbarum verò ac planè truculentum, armorum furore ſiquis in civem ſæviat. Hoſtem nemo, niſi publicum habet; & inimicitias quiſquis ſuſcipit; imprudentis nomen incurrit; quiſquis longâ vindictæ cupidine alit, inſani. Per hanc quidem culpam, ſani ſumus, prudentes ſumus. Innatus candor & niveum illud frigus repentinas omnes ebullientis animi maculas abluit; pedem ira non figit. Siqui pugnant aut rixantur, mox à ferro aut jurgio fœdus eſt; nec fides occulto ullo odio vacillat. In hoſtem verò acres & ſævi ſumus, cùm petimur; & cùm pro Patriâ pugnandum ac PRINCIPE, impavidos

—— cruenta
Per medias rapit ira cædes.

Exempla obvia, & cottidiana ſunt; &, ne longiùs abeam, in Patrio meo ſolo. Venlonium laudo, cognominem huic vrbem: Funus, flamma, cinis erat, niſi plus pectora Iuventutis noſtræ quàm mœnia valuiſſent.

luiſſent. non vim hoſtilem tantùm, ſed pæne Fortunam fregimus: quaſi irato Marte gerere bellum debeant, qui prœlio nobis repulſi. Iam in ultimo noctis ſenio & ſilentio admotæ muris machinæ erant, ſcalæ erectæ, cùm portarum clauſtra vecteſque, adfixi tormenti fulmine & fragore diſsiliunt. jam in propugnaculum, quod inter geminam portam Moſæ ripam munit, hoſtes evaſerant, parique fortunâ properabant in urbem. Reſtitit Iuventutis virtus, votumque hoſtile, ductu fortiſsimi & invictiſsimi Herois HERMANNI Comitis DE BERGHE, Equitis Aurei Velleris, Gubernatoris Geldriæ, quàm feliciſsimè eluſit. Mulieres pari audaciâ, quaſi fatum urbis propulſaturæ, mixtæ viris ac pænè nudæ (noctis negotium erat) rem geſſêre, omnique telorum genere in ſubjectos detonuêre. Igitur ingenti ſtrage hoſtes rejecti; &, verſâ rei facie, qui oppugnatum venerant, oppugnati ſunt. Ejuſmodi pericula, imò ejuſmodi exempla, in pleraque Belgicâ ſunt, & quia cottidiana, minori famâ celebrantur. Non minor jam virtus, ſed minoris eſt, quàm olim fuit; quia paria cum Antiquis facimus, neque

neque æſtimantur. Ceterùm, quos vetus fama commendat, Coclites, Scævolas, Clœlias, Belgica noſtra habet; etſi non celebrat: & in omni Iuventute invenire eſt, quos ipſe ſibi Gradivus, ſi bellandũ, commilitones adſcribat. Vitam quidem militarem ad hunc modum inſtituimus: an, & Ruſticam addam? omninò, vt Pacis imagine quadam frui videamur, ſepti undique diuturno horrore belli. Nam ſi agros luſtres, & robuſtam illam Iuventutem, in continuo rerum omnium metu ac motu, læta tamen tranquillitatis conſilia atque negotia molimur, quaſi cladibus & Fortunâ ipſâ majores. In viciniâ hoſtis meſſem accendit? arvum novo ſemini ſubſecamus. Mapalia exuſſit? horreum excitamus. Armenta abegit? ſpem gregis novâ adoptione renovamus. Magnus profectò animus, qui ſub tanto malorum onere non fatiſcit. Sed noſter agricola ingenio calamitatem Fortunæ mitigat, induſtriâ ſuperat; frumentationes, plantationes, inſitiones, & reliquum rei ruſticæ cultum, pænè invito cælo, invito ſolo, obit. Eumdem hortum ad uſum & delicias habet. cùm pulvillos & areolas diſtinxit, languentes alibi her-

bas immiſſo rore roborat, parturientium alibi florum ſemina excipit, morientium alibi plantarum orbitatem herede ſurculo pellit. Ligone, aratro, raſtro, magnæ matris fœcunditatem etiam ſegnem urget: etſi huic maximè curæ intentus, ne ſegnem Sol aut aura peccet, Patriæ tamen glebæ felices ſunt; quia motu colentis & labore incaleſcunt, ſudore irrigantur. Imò verò pænè infelices ſunt; quòd fæcunditate ſuâ bellum alant, & longam hanc ſeriem malorum. Rei Ruſticæ Venatio quoque pars eſt, etſi aulæ hæc ſervit hodie, & à meliori Iuventute frequentatur. Seu ludum, ſeu pugnam cenſeas, noſtra hæc ſacra ſunt, & venandi feliciſsimâ peritiâ Dianæ litamus. vt ſomnum quiſque excuſsit, & in Auroræ conſpectum prodiit,

Aut trudit acreis hinc & hinc multâ cane
Apros, in obſtanteis plagas:
Aut amite levi rara tendit retia
Turdis edacibus dolos,
Pavidumque leporem & aduenam laqueo gruem
Iucunda captat præmia.

Etenim in montibus & ſilvis Patriæ fatum ſiquis examinet, dicat cum ſolis feris nobis eſſe bellum. Sed ſpecies tantùm belli

certet, aut manu depellere, nullò modo debet: ſic in vitâ ſibi quemque petere, quod pertinet ad uſum, non iniquum eſt; alteri ſubripere, ius non eſt. Iuventus noſtra, tamquàm in ipſis tabernis Chryſippum audiat, in emundis vendundiſque mercibus ſine mangonio verſatur. Cùm pretium effert, vitia quoque indicat: nec celaſſe tantùm, ſed tacuiſſe injuriam putat. Nemo verba timeat, aut vocis blanditias damni ſuſpectas: ut emas, nòn ut malè emas, allectaris. A naturâ ſuâ hanc peccandi audaciam impetrare non poteſt, ut fallere Belga, aut alienis velit ſpoliis facultates ſuas augere. Humanus eſt, ſolicitus eſt, ſincerus eſt. Putes non in tabernâ, ſed in ſcholâ; non ad lucrum, ſed Virtutem inſtrui. Nulla igitur hîc verborum impoſtura, nulla mentis. Omne promiſſum, omnemque contractus rationem Candor & Fides comitantur. Alias artes alibi invenias, apud Belgas magnâ opes infamiâ laborant, quæ in arcam veniunt fraude. Itaque Iuventutis illa manus, quæ ſacris Mercurii operatur, ſine fraude aſtuta eſt, ſine dolo callida, ſine fuco blanda. Recti honeſtique ſtudio adoleſcit ſimul & diteſcit. Mores noſtros an leges inſpicias, fallere atque falli alienum eſt. Fallere

lere Belga fugit, falli cavet; gentiſque moribus, imò legibus, Injuriæ damnum, decepti; macula, decipientis putatur. O candorem recti juſtique animi! laudandum in ſene, admirandum in juvene, cùm nullæ vitiorum nebulæ ſe admiſcent, aut certè uno hoc radio diluuntur. Vnam aliquam virtutem in Belgis admirari difficile eſt: & tamen omnes, ſuperbum. Omnes laudo, cùm Candorem; quia profectò niveum pectus virtutum omnium domicilium eſt. Itaque in Iuventute noſtrâ Prudentiam, & Iuſtitiam candor, Temperantiam & Fortitudinem candor indicat. Quid ſecundi ordinis dotes, Magnanimitas, Liberalitas, Caſtitas? pænè à Naturâ ſunt, & originem à candore habent. Sed Iuventutem magnanimam eſſe, liberalem eſſe, agnatum quis putet ætati decus: quid caſtam eſſe? & ſeverâ cogitatione omnem libidinis impetum coërcere? Magnæ & adultæ mentis opus eſt, ideóque inter ſummas Iuventutis laudes habendum. Aliæ virtutes ſemina quædam in omni ætate habent: at Caſtitas vim Naturæ infert, Adfectuum domina, & voluptatis omne regnum auſteritate ſuâ confringit. In periculis robur laudo, & cùm dejici

poſsis,

Digitized by Google

poſsis, corpore animoque rectum eſſe, immunem ab omni caſu. Iuventutem noſtram ſcio Iuventutem eſſe: incaleſcere etjam flammâ ſuâ ſolet, ſed honeſtâ; ignem tangere, nec aduri. Nempe omnis ſine libidine Amor eſt. Dicant alii:

Semper tu ſcito, Flamma fumo proxima eſt,
Fumo comburi nihil poteſt, flammâ poteſt.
Qui è nuce nucleum eſſe volt, frangit nucem:
Qui volt cubare, pangit ſaltem ſuavium.

Noſtri Iuvenes puro ore, purâ mente libant oſcula, caſti in cottidianis epulis, tripudiis, luſibus: ſed ad exemplum hilares; cùm, ſive in publico ſint, nullis ſpectaculorum illecebris; ſive in privato, nullis conviviorum irritationibus animum ſinant emolliri. Hac ſeveritate integrum corpus ad nuptias ferunt; nec ulla extra matrimonium Venus. Addo felicem thalamum, fœcundum liberorum auſpicium, conſtantem viri uxoriſque copulam, dum pari rudimento tori initiantur.

Nullis polluitur caſta domus ſtupris.

Apud pleraſque nationes vix pubertatem nuptiæ exſpectat, & præmaturâ libidine exhauſta Iuventa, in ipſo flore vitæ elangueſcit. Rectè Cicero; *Libidinoſa & intemperans adoleſcentia.*

leſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti. Hinc liberorum languidi natales, enervatum robur, brevi limite circumſcripta vita. Noſtris moribus ſimus, ô IVVENES, noſtriſque legibus; poſteritatem habituri, quales ſumus. Illi boni, & hæ bonæ ſunt. ſi mores cenſeantur, ſic vivimus, quaſi ſuperfluæ leges; ſi leges, ſic conſtringimur, quaſi corrupti mores. Sed nos Naturâ primùm, deinde Inſtitutione boni ſumus, morumque conſtantiâ omnem legum iram cavemus. Quid impunè audeas, ubi nullum ſine pænâ crimen? ſeveram indolem quomodò ad nequitiam deducas, ubi nullo exemplo peccatur? Ariſtippus Philoſophorum præſtantiam æſtimare ſolebat, *quòd ſine legibus benè viverent*. At enim vicinum ſcelus eſt, cùm in fundo & ſinu fomes hæret. Caſta eſſe Iuventus non poteſt, niſi ſobria ſit. Hac verâ infamiæ nebulâ pleriquè obruimur, quaſi poculis ſtrenui, irriguam Baccho mentem ad omnem vitæ luxum ſolvamus. Faceſſat calumnia. etenim Regna quædam vini; ſed velut ſacra, habemus, & incaleſcere vernaculus Patriæ mos eſt; ut contractæ intẽtiore vitâ nubeculæ, hilaritate diſpellantur. Quid autẽ? vitio tu id ducis? ego laudi. Remittendæ

dæ quandoque vires, non ſolvendæ; & laxare vino animum honeſtè licet, curis aut laboribus fatigatū. Etiam dico? Suadet Seneca, ſeverus ille virtutis doctor, *nonnumquam & uſque ad ebrietatem veniendum. Eluit enim curas, & ab imo animum movet, & ut morbis quibuſdam, ita triſtitiæ medetur; Liberque, non ob licentiam linguæ dictus eſt inventor vini, ſed quia liberat ſervitio curarum animum & adſerit, vegetioremque & audaciorem in omnes conatus facit. Sed ut libertatis, ita vini ſalubris moderatio eſt, & Solonem, Arceſilaumq indulſiſſe vino credunt. Catoni ebrietas objecta eſt: at faciliùs efficiet, quiſquis objecerit, crimen honeſtum, quàm turpem Catonem.* Audiamus porrò Senecam: *Sed nec ſæpè faciendum eſt, ne animus malam conſuetudinem ducat: & aliquando tamen in exſultationem libertatemque extrahendus, triſtiſque ſobrietas removenda paulliſper. Nam ſive Græco poëtæ credimus, aliquando & inſanire jucundum eſt; ſive Platoni, fruſtrà poëticas fores compos ſui pepulit; ſive Ariſtoteli, nullum magnum ingenium ſine mixturâ dementiæ fuit. Non poteſt grãde aliquid & ſupra cæteros loqui, niſi mota mens. Cùm vulgaria & ſolita contempſit, inſtinctuque ſacro ſurrexit excelſior, tunc demùm aliquid cecinit grandius ore mortali. Non poteſt ſublime quidquam & in arduo poſitum contingere, quamdiu apud ſe eſt. Deſciſcat oportet à ſolito, & efferatur, & mordeat frænos, & rectorem rapiat ſuũ,*

eoque

eoque ferat, quo per ſe timuiſſet aſſcendere. Vberiùs iſta, non ut ebrietatem, ſed hilaritatem laudem. Nam & virtus delicias aliquas admittit, & litteræ remiſsiones. Alendus animi ille vigor optimo Telluris ſucco, & calente Bacchi aurâ, non tantùm ut ſani, ſed vegeti robuſtique ſimus. Siquis tam auſtero rigidoque judicio, ut ne Hilaritatis quidẽ nomen ſufferat: næ ille Naturæ infenſus, omni amœnitatis fructu Genium defraudat. Exteri aliqui hac ſeveritate tument, omnẽque periiſſe Iuventutem exiſtimant, quæ moderato mero abluere ſubrepentes triſtitiæ imagines ſolet. Non quicumque maduit, merſus eſt. citra ebrietatem hilaritas conſiſtit. Et tamen prodeant in arenam ſobrii iſti, ſicci iſti, & qui pallore boni ſunt, ac de Virtute cum Belgis decertent. Scilicet audiunt, ſed audent quoque ſobrii, quæ noſtri horrent etiam ebrii. In iſtis metuenda & ſuſpecta ſobrietas, in Belgis verecunda & laudata ebrietas eſt: malitiâ iſti, at hi errore peccant. Id pulcherrimo exemplo Dionyſius olim oſtendit, temulentis conviciis ab adoleſcentulis duobus non leuiter laceratus. Re delatâ, ad cœnam utrumque vocavit, cumque animadverteret

verteret alterum largiùs potum, planâ mente, pleno ore nugari; alterum rarò cautéque biberè: illum dimiſit, tamquàm Naturâ vinolentum & temulentiâ maledicum; hunc interfecit, quaſi ſtudio malevolum & hoſtem. Sed non hoc ago, ut indulgentiam vitiis ab errore conciliem.

Nimis vil'eſt vinum atque amor,

Si ebrio atque amanti impunè facere quod lubeat licet.

Accuſator, imò caſtigator adſum; ſed, ne quis erret, vinolentiæ, non Iuventutis. Et nos ſcimus voluptates, cùm modum tranſcenderint, pœnas eſſe: cavemus. Siqui negligunt, & furoris habitu, à ſe cottidiè exulant, Belgici nominis & laudis exſortes ſunt. Aliquos eſſe non nego; ſed privato vitio, à quo nulla infamiæ nota publicis moribus adhæret. Quid malum! unus aut alter, aut plures etiam, ſuis tenebris univerſæ Iuventutis gloriam involvant? Aureum illud Solis jubar deliquio maculatur, & pallida Lunæ facies noctis colore tingitur; nubes ipſæ ætheris benignitatem remorantur: nemo tamen aut Solem, aut Lunam, aut cælum reprehendit. Quidquid in univerſitate pulchrum, defectum aliquem admittit: & noſtra hæc Iuventus.

Sed obſecro, ut in peſsima quæque ſtudium novitatis trahit! certare poculis magnificum, vincere glorioſum inprimis advenæ putant; & qui accuſare vitia noſtra abſentes ſolent, cùm advenerunt, exercent. Etiam horum inſaniæ adulabor? Cæli & ſoli quadam culpâ fit; & à regionis temperie conſuetudo. Nam ſi curioſiùs ſitum climatis naturamque luſtraveris, poculorum uſum etiam ſobrietas producet. Etenim frigida & ſterilis hæc aura, quæ à ſpirante axe conſtringitur ac rareſcit. Turbidas aut nubiloſas fæces excernit Aquilo; & ſic conſtrictus aër alimentum à vicino elemento haurit: pariter corpora humana, à cælo & aere affecta. Nam velut exhauſta & ſuccicupida, ad omne poculum robuſtam ferunt ſitim; quodque mirandum, ipſo frigore æſtuant. Æſtuat nunc etiam LAVDATIO mea, longo dictorum ambitu, & velut flexu. Succrevit enim cum ipſo encomio Iuventutis, etiam Virtus, velut contermina ſeris caniſque rugarum annis: Intra fines igitur cohibendus hic impetus, ne extra ætatem laudes producam. Non enim quæ fiunt egregiè, ſed quando fiunt, explicanda. Ideoque ſiſtet vocem meam Iuventutis

ventutis ætas; Laudem tamen ſuam non ſiſtet. Felix Virtutis impetus, qui annis non clauditur; inverecundus Vocis, niſi clauditur. Non quæcunque dici poſſunt dicenda, ſed quæ decorè ac modeſtè dici. Id facio, & anhelantem per longinqua virtutis veſtigia Suadam, intra ætatis laudandæ fines compeſco. Minùs dixiſſe turpe non erit, cùm etiam tacuiſſe quædam, Famæ opinionem extendat. Audet alienæ ætatis facinora Iuventus; quæ ſi laudo, aliam laudare ætatem videar. Audet tamen, tamquàm ſua, imò tamquàm ætati conjuncta, & ſimul florere quis ingenio cœpit, maturuit. Nemo annos exſpectat: vernanti etiam fronti ſeveritatem animus compoſitus imperat, Iudiciumque Natura, priuſquàm corpus, firmat. Putes in Bonam ætatem dignitatem ſenii cadere. Quid mirum? in Belgicâ Educatione atque Inſtitutione, ut prima cura animi: ſic quoque maturitas. Taquàm corpus ſatis anni provehant, pars illa melior omni induſtriâ nutritur. Arbiter eſto, quiſquis voles, quos Iuvenes cenſeas, Senes ſunt: eâ tamen modeſtiâ atque induſtriâ, quaſi in rudi adhuc virtutis limine conſtituti. Hoc pulchrum, diſcere pul-

chra, cùm acquiſieris; exercere, ne fruſtrà didiceris. Sic ætate ſuâ Iuventus non contenta, ſenilem adfectat; & cùm annos non poteſt, mores exprimit. Paucis: quod Natura negavit, Virtus impetrat; cumque diutiſsimè vivitur, non perfectiorem, ſed diuturniorem Virtutem habemus; Laudem verò pro augmento ætatis. Nam non remittere vires, cùm firmaveris, arduum, ac pænè difficilius ſiſtere in culmine greſſum, quàm ferre. Lucretij abſolutum dogma eſt:

Sed nil ſuavius eſt benè quàm munita tenere
Edita doctrinæ ſapientum templa ſerena.

Hoc igitur decumanum Iuventutis elogium, Priùs Virtutis Doctrinæque ornari ſenio, quàm ætatis; ſed nullo ætatis declinare. Tenete hanc viam ô IVVENES, imò hanc mentem, veræ & indelibilis Famæ ſecuri. Bonam viam bonus ille æternuſque I. LIPSIVS oſtendit, mentem Natura: ut non minus facile quàm glorioſum videatur, tenere. Etenim ſequi Naturæ ductum facile: LIPSI, glorioſum. Inſevit illa primum Virtutis ſemen Verecundiam, hic eduxit: dedit illa ingenij vires, hic auxit: omnem illa oſtendit honeſti rationem, hic edocuit. Breviter: univerſam

hanc

hanc LAVDATIONEM meam utrique illi debetis. Nam eloquium quid ego hîc vano ſchemate jactem? Facilis in uberi argumento oratio eſt. Rem verbis ſecutus ſum, & velut qui ſterili imitatione præfixus

—— ducunt è marmore vultus,

Inventione abſtinui. Quid laborioſo acumine plauſum ingenii capto? ut ſpeculum, ſic elogium eſt, quam capit imaginem, reddit. Boni, docti, prudentes eſtis? tales laudo: ingenioſi, induſtrii, elegantes? tales orno. Dictionis meæ limites, veſtræ dotes. Alibi læto liberoque motu vagatur elocutionis calor, & luxuriat: cùm laudes pangendæ, caſtis ſobriiſque exempli ſui lineis coërcetur. Ego quidem circumferre Famæ hanc facem poſſum, accendere non poſſum. quanta ſeu gentis, ſeu ætatis cujuſque virtus, tanta lucet, niſi diffuſiore aliquanto radio, cùm, remotis ſilentii nebulis, gloriæ viam ſcriptores laxant. Vos quales eſtis, ô IVVENES, eſte, id eſt quales deſcripſi. Eritis autẽ, ſi & benignæ Naturæ auſpicio, & magni Doctoris ductu, & nunc LAVDATIONIS hujus velut claſsico animi oriſque rebellantem barbariem ex omni vitæ doctrinæque commercio depellatis.

Non jam domanda, ſed delenda inertis ævi vitia ſunt, ſæpiùs victa, & incruentis Philologiæ armis magnum Apollinis regnum conſtituendum. Irrito voto ſcientias diſcimus, priuſquàm linguas; & animi exuimus ſquallorem, quàm oris. Magna profectò pars mentis eloquium eſt, magna ſtilus. Vtroque opus, ut ſupra ſordes ineptiasque dignitas bonarum artium provehatur; imò utroque opus, ut in Rempubl. ſe fructus Athenæi noſtri extendat. Vani ingenium diligentiâ fatigant, quos immatura magnarum ſcientiarum cupiditas à Muſarum contubernio abſtraxit. Hic Naturæ ordo, imò neceſsitas, ut è flore fructum ſperemus: idem in artibus, quarum pars illa quæ Mercurium & Philologiã ſpectat, amœna, florida, & maturitatis velut parturiens quædam origo. Nec præmittenda ſolùm ſcientiis Litterarum amœnitas, ſed miſcenda: tamquàm Naturæ exemplo, quæ feraciſsimos campos, & flavam illam Cereris faciem non unâ colorum venuſtate diſtinxit. Muſarum fontes perennes ſunt, ut in omni ætate, in omni arte libes. Quid opinione decipimur? Sacra, Iura, & quæcumque altioris notæ ſtudia his fulcris nituntur,

tuntur, his deliciis ornantur. Vt rorem & imbrem (ad Naturam iterùm eo) etiam adultæ ſegetes poſcunt: ita ſcientiæ litteras. & extremâ quoque ſenectâ non minùs ſucco quàm cibo opus, ut alamur. In omni convivio, cui Hilaritas præeſt, poculis fercula irriganda ſunt: & Philologiæ illo nectare magnarum artium ſiccitas aut ſeveritas. Ego nunc vobis IVVENES, post magnum æternumque I. LIPSIVM Promus, ut ita dicam, à Sereniſsimis PRINCIPIBVS, DOMINIS NOSTRIS constitutus, illius exemplo, è Muſarum penu delicias daturus ſum. Volentes eſte, frequentes eſte; nec magni illius Doctoris alumnum audire pigeat. Non, quia ille Scholam, urgente fato deſeruit, Litteræ nobis deſerendæ. Cùm Sol receſsit, in noctis præſidium nova lumina Natura accendit. Sed Naturæ exemplum Patria expreſsit, ne illo pereunte planè noctem Litteræ haberent. Hoc agite, hunc vincite, & et vobis LIPSIVM aliquem date, qui redivivum humano generi diem reducat.

DIXI.

LOVANII,
EX OFFICINA GERARDI
RIVII,
M. DC. VII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google